

AN NATHAIR AGUS NA SPÉACLAÍ

Ábhar tacaíochta léitheoireachta agus tuisceana

Síle Ní Shéaghdha

COMHAIRLEOIRÍ SRAITHE: SIOBHÁN NÍ DHÚILL AGUS BRÍDÍN NIC UIGINN

CLÁR

Sula léifidh tú an leabhar seo....	3
Caibidil 1	4
Caibidil 2	10
Caibidil 3	16
Caibidil 4	21
Caibidil 5	27

SULA LÉIFIDH TÚ AN LEABHAR SEO.....

Triail Tuisceana

1. Cad is ainm d'údar an leabhair?

2. An maith leat an clúdach atá air? Cad iad na rudaí a thaitníonn leat nó nach dtaitníonn leat faoi?

3. Cé mhéad leathanach atá sa leabhar?

4. Cé a mhaisigh an leabhar?

5. An dtaitníonn an scríbhneoireacht ar an gclúdach leat?

6. Cé mhéad caibidil atá sa leabhar?

7. Cad a tharlóidh don nathair agus na spéaclaí, dar leat?

8. Léigh an blurba ar chúl an leabhair, ansin déan féin agus do pháirtí plé ar na rudaí a d'fhéadfadh tarlú sa leabhar, dar libh. Déan cur síos ar an scéal a chumfaidh sibh.

CAIBIDIL 1

Triail Tuisceana

1. Cén lá a bhí ann?

2. Cén fáth a raibh Mamó agus Daideo ag tabhairt aire do na páistí?

3. Cén fáth a ndúirt Conall 'Bhuf! Bhuf!'?

4. Cá bhfuair Mamó a fainne sa deireadh?

5. Cá bhfuair Muireann uaireadóir Mhamó?

6. Cé leis na spéaclaí a fuair Mamó sa seomra suite?

7. Conas a thaispeánann na páistí go bhfuil grá acu dá Mamó?

8. Ar chaill tú riamh aon rud a chuir trína chéile thú? Cad a bhí ann?

9. Cad a thug Mamó do na páistí don bhricfeasta?

10. Scríobh liosta de na rudaí a chaill tusa le déanaí.

Úsáid na focail seo chun na habairtí a chríochnú.

chugainn	tagtha	sháigh	orainn
gheobhaidh	a fheiceáil	siúd	a fháil

1. ‘Agus ná déanaigí dearmad milseáin a thabhairt _____,’ arsa Conall.
2. ‘Go bhfóire Dia _____!’ arsa Mamó.
3. Tamall ina dhiaidh sin _____ sí a ceann amach an doras.
4. _____ amach le Muireann.
5. ‘_____ mise agus Muireann duit iad.’
6. Bhí Mamó agus Daideo _____ chun aire a thabhairt do na páistí.
7. ‘Caithfidh mé mo spéaclaí _____.’
8. ‘Tá mo spéaclaí cailte agus ní féidir liom aon rud _____ gan iad.’

Ord aibítre

Ainmnigh na daoine agus na hainmhithe atá luaite sa chaibidil seo agus liostaigh in ord aibítre anseo thíos iad.

_____	_____
_____	_____
_____	_____

Aimsigh na focail seo sa chuardach focal

ag imeacht	milseáin	ina dhiaidh	spéaclaí
anraith	cuisneoir	cófra	chuala

a	c	u	i	s	n	e	o	i	r
m	ó	h	u	i	r	a	m	h	á
n	f	r	e	m	a	é	i	n	t
i	r	í	a	l	c	a	é	p	s
á	a	g	i	m	e	a	c	h	t
e	g	o	m	s	ú	l	p	í	d
s	f	c	h	u	a	l	a	l	m
l	t	e	s	m	e	p	n	e	r
i	n	a	d	h	i	a	i	d	h
m	h	t	i	a	r	n	a	l	p

Scríbhneoireacht

Cuir na nathanna seo in abairtí.

1. Ó, a chréatúir

2. Go bhfóire Dia orainn

3. Ó thalamh an domhain

4. Tásc ná tuairisc

5. Trína chéile

6. Ó bhun go barr

7. Ó, mo léan

Líon na bearnaí

An Uimhir Uatha (ceann amháin)	An Uimhir Iolra (Cúpla ceann)
Cóta	
Cófra	Cófraí
Hata	
Cáca	
Seomra	

Cad iad na patrúin a thugann tú faoi deara sna samplaí thuas?

Forainmneacha Réamhfhoclacha

Féach ar an abairt thíos. Tá líne faoin bhforainm réamhfhoclach.

‘Ní raibh aon bhricfeasta againn fós,’ arsa Muireann le Mamó.

An féidir leatsa na forainmneacha réamhfhoclacha a aithint sna habairtí samplacha thíos? Cuir líne faoin bhfocal cuí/faoi na focail chuí i ngach cás.

1. Sheol m’aintín bronntanas chugam do mo bhreithlá.
2. Bhíomar ag caint leo ar an nguthán aréir.
3. Níl barúil againn cad ba chóir dúinn a dhéanamh.
4. Chonaic mé Síle inné agus tá rothar nua aici.
5. Léigh mé na ceisteanna ach níl mé cinnte fúthu ar fad.
6. Ar tháinig freagra uaidh go fóill?

Anois úsáid na focail sa bhosca thíos chun na bearnaí sna habairtí a líonadh.

agam	acu	aige	againn
agat	aici	agaibh	

Líon na bearnaí sna habairtí seo.

1. ‘An féidir liom seans eile a bheith _____?’ a d’fhiafraigh Pól den mhúinteoir.
2. ‘Tá post nua _____,’ arsa Pól faoina athair.
3. ‘An bhfuil aon scéal _____?’ a d’fhiafraigh Daideo díom.
4. Tabhair airgead do na bochtáin mar níl faic _____.
5. ‘An mbeidh obair bhaile _____ anocht?’ a d’fhiafraigh na páistí den mhúinteoir.
6. ‘Níl gúna ceannaithe _____ go fóill,’ arsa Mamaí faoi Bhríd.
7. ‘An bhfuil aon chiall _____ in aon chor?’ a bhéic Mamaí orainn.

CAIBIDIL 2

Triail Tuisceana

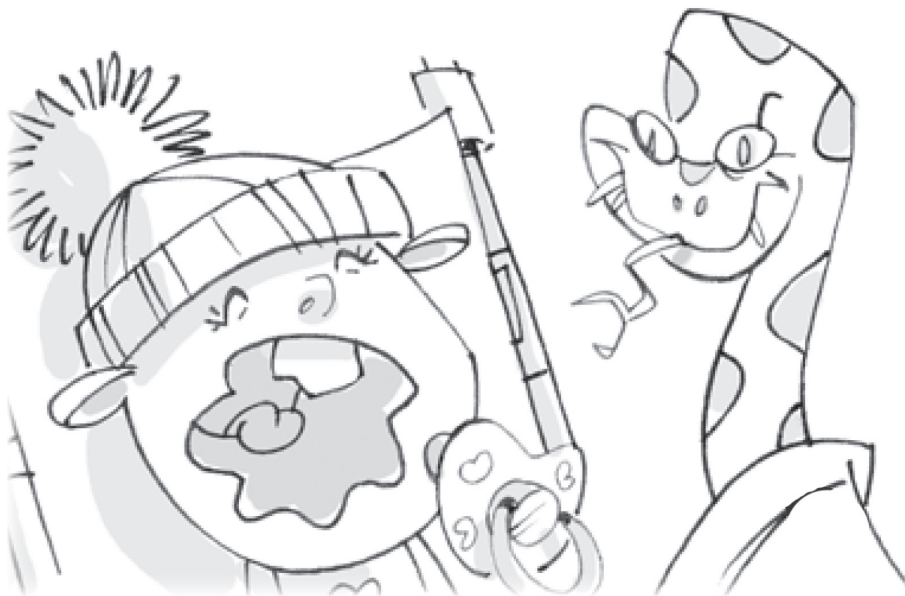
1. Cad is ainm do chara Mhuireann?

2. Cén gar a d'iarr Treasa ar Mhuireann?

3. Cé chomh fada a bheidh Neaindí sa teach?

4. Cén fáth nach dtaitníonn nathracha le Mamaí?

5. Cár chuir Muireann an bosca dearg i bhfolach?

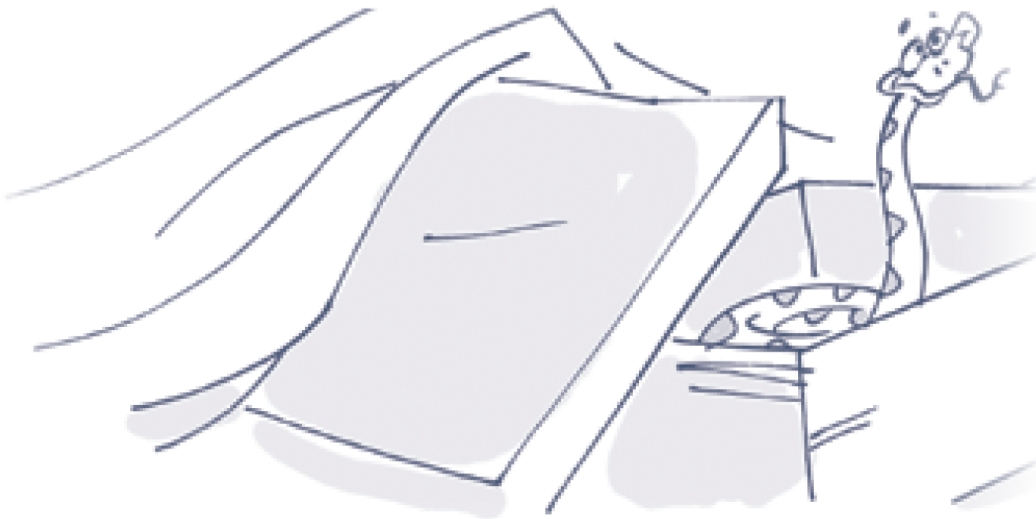
6. Cé a d'oscail an bosca dearg?

7. An bhfuil eagla ortsa roimh nathracha?

8. An raibh eagla an domhain ort riamh? Inis an scéal.

9. Ar chuir tú aon rud i bhfolach faoi do leaba riamh?

10. An gceapann tú gur cheart do Mhuireann an bosca a thógáil le haghaidh an deireadh seachtaine? Cén fáth?

Úsáid na focail sa bhosca thíos chun na bearnaí sna habairtí a líonadh.

ba bheag	feadh	feicfidh	bheidís
imigh	dochar	cúramach	caithfidh

1. 'Agus ar _____ an nathair léi amach as an zú?' a d'fhiafraigh Treasa.
2. '_____ nár thit an t-anam as Mamaí.'
3. 'Táimid ag imeacht ar _____ an deireadh seachtaine agus níl cead agam Neaindí a thabhairt in éineacht liom.'
4. 'Ach tá a fhios agat nach bhfuil aon _____ inti,' arsa Treasa.
5. '_____ mé Dé Luain thú, le cúnamh Dé.'
6. Ansin dhún sí an bosca go _____ agus síos an staighre léi.
7. '_____ mé spéaclaí Mhamó a fháil,' ar seisean leis féin.
8. 'B'fhéidir gur istigh anseo a _____,' ar seisean agus d'oscail sé an bosca.

Scríbhneoireacht

Léigh na nathanna seo thíos agus ansin cuir in abairtí iad.

1. Ní fhéadfainn...

2. Ba bheag nár ...

3. An bhfuil aon seans go ...?

4. Tamall ina dhiaidh sin ...

5. Ar nós na gaoithe...

Scéal gearr

Nuair a bheidh na habairtí thuas críochnaithe agaibh, déan féin agus do pháirtí scéal a chumadh leis na nathanna céanna sin ar fad. Is féidir libh é seo a dhéanamh mar chleachtadh ó bhéal. Ba chóir don chéad duine an chéad abairt sa scéal a chumadh, ansin cumfaidh an dara duine an dara habairt, agus mar sin de.

ABC Litriú

Cé mhéad focal is féidir leat a dhéanamh as na litreacha sna focail ‘**nathair**’ agus ‘**spéaclaí**’?

nathair	spéaclaí
_____	_____
_____	_____
_____	_____

A Gramadach

Cuir na briathra seo thíos san aimsir chaite.

An Briathar	An Aimsir Chaite
Béic	_____ Mamaí ar na páistí mar go raibh siad dána.
Tit	_____ an bosca anuas den tseif.
Sín	_____ Seán an bhileog chugam.
Dún	_____ mé an fhuinneog mar go raibh sé ag éirí fuar.
Cuir	_____ an múinteoir go leor ceisteanna orainn sa rang inné.
Éalaigh	_____ an luchóg amach trí bhearna faoin doras.
Imigh	_____ an t-eitleán go tapa.
Oscail	_____ m’aintín bialann nua sa bhaile mór.

CAIBIDIL 3

Triail Tuisceana

1. Ar chreid Mamó Conall nuair a dúirt sé go raibh nathair nimhe i seomra Mhuireann?

2. Déan cur síos ar an nathair, dar le Conall.

3. An bhfuair Muireann cead óna máthair an nathair a choimeád?

4. Cad a bhí ar siúl ag Daideo nuair a ghlaigh Mamó air?

5. Cé mhéad duine a chuaigh suas staighre?

6. An raibh aon radharc ar an nathair?

7. An bhfuil eagla ar do Mham féin roimh aon ainmhí? Cén t-ainmhí é?

8. Cén fáth ar thosaigh Muireann ag caoineadh?

9. An bhfuil aithne agat ar aon duine a bhfuil nathair aige/aici?

10. An gceapann tú gur thug Treasa treoracha maithe do Mhuireann faoi conas aire a thabhairt don nathair?

Úsáid na focail sa bhosca thíos chun na bearnaí sna habairtí a líonadh.

fíochmhar	láithreach	ag cumadh	sula i bhfad
uaidh	gabh	tabhair	inti

1. ‘Ach ní _____ atáim, a Mhamó!’ arsa Conall.
2. Níor chreid Mamó focal _____.
3. ‘_____ i leith anseo!’ ar sise.
4. ‘Ach níl _____ ach peata. Níl aon dochar inti.’
5. ‘Ná _____ aon aird ar Mhuireann, a Dhaideo,’ arsa Conall.
6. ‘Dá bhfeicfeá chomh _____ is atá sí!’
7. ‘Tá a fhios agat go gcaithfidh tú an nathair a thabhairt ar ais do Threasa _____,’ arsa Mamó, ‘sula dtiocfaidh do mháthair abhaile.’
8. ‘Tá sé ceathrú tar éis a dó agus beidh do Mhamáí anseo _____ _____.’

Aidiachtaí

Liostaigh na haidiachtaí a d’úsáid Conall chun cur síos a dhéanamh ar an nathair.

Tarraing pictiúr den nathair bunaithe ar an gcur síos sin.

An féidir leat smaoineamh ar aon aidiachtaí eile le cur leis an liosta thuas?

Cleachtadh breise ar na haidiachtaí

Roghnaigh ainmhí éigin le do pháirtí. Scríobhaigí cur síos ar an ainmhí sin le hoiread aidiachtaí agus is féidir libh. Nuair a bheidh sibh réidh, léigí amach an cur síos. Beidh ar na daltaí eile a thomhas cén t-ainmhí é.

Stór Focal

Athraigh an focal a bhfuil líne faoi chun abairt nua a dhéanamh.

1. ‘Ach ní ag cumadh atá sé, a Mhamó,’ arsa Muireann.

2. ‘Táim á rá leat go bhfuil nathair nimhe i mbosca dearg faoi leaba Mhuireann.’

3. ‘Níl aon dochar inti.’

4. ‘Dá bhfeicfeá chomh fíochmhar is atá sí!’

5. Ach tásc ná tuairisc ní raibh ar an nathair nimhe.

An Modh Ordaitheach Uatha

Tá samplaí thíos den mhodh ordaitheach uatha. Úsáideann daoine an modh ordaitheach nuair a bhíonn siad ag labhairt le duine agus ag tabhairt ordú dó/di. Baineann foirm dhearfach agus foirm dhiúltach leis an modh ordaitheach.

Déan staidéar ar na samplaí ar fad sa ghreille thíos agus déan iarracht na rialacha a oibriú amach ó na patrúin a fheiceann tú. Ansin líon na bearnaí. Ná dearmad na gutaí!

Bac	Ná bac
Creid	
Déan	
Gabh	
Tabhair	
Rith	
Pléasc	
Glaigh	
Cuardaigh	
Fan	
Labhair	
	Ná bí
	Ná tosaigh
	Ná himigh

Déan taighde

Déan taighde ar nathracha agus aimsigh fíricí suimiúla fúthu.

Scríobh iontráil dialainne

Is nathair thú. Scríobh cuntas ar an lá seo i do dhialann.

A dhialann,

Chuaigh mé ar laethanta saoire!

CAIBIDIL 4

Triail Tuisceana

1. Cén ghairm bheatha a bhí ag Daideo?

2. Cad a chuir Daideo air chun é féin a chosaint ar an nathair?

3. Cad a fuair Daideo sa chistin a bhí cailte le dhá bhliain anuas?

4. Cad a chuir Conall air féin?

5. Cár chuardaigh Conall?

6. Cár chuardaigh Muireann?

7. Cé a bhí ag an doras cúil?

8. Ar tháinig Mamó ar an nathair sa gharáiste?

9. Cén fáth a raibh Cócó ag tafann sa halla?

10. Meas tú cá bhfuil an nathair ag deireadh na caibidle seo?

Úsáid na focail sa bhosca thíos chun na bearnaí sna habairtí a líonadh.

faighte	ionam	torann	anonn
ceann	roimhe	bhuail	ag éisteacht

1. Go tobann chuala siad _____ ag an doras cúil.
2. 'Tá an nathair nimhe _____ agam.'
3. 'Ní bhfaighidh aon nathair nimhe an _____ is fearr ormsa!' ar seisean agus thosaigh sé ag cuardach.
4. Nuair a chonaic Conall an clogad ar Dhaideo _____ smaoineamh é.
5. 'Níl aon mhaith _____ gan iad.'
6. 'Tá tinneas cinn orm ó bheith _____ leat.'
7. _____ le Daideo go dtí an doras agus an scian ina lámh aige.
8. Tháinig sé ar mhála a chaill Mamó dhá bhliain _____ sin ach ní raibh tásc ná tuairisc ar an nathair nimhe.

Stór Focal

Athraigh an focal a bhfuil líne faoi chun abairt nua a dhéanamh.

1. Múinteoir a bhí i nDaideo nuair a bhí sé níos óige.

2. 'Ní bhfaighidh aon nathair nimhe an ceann is fearr ormsa!'

3. 'Tar amach, a bhligearid, nó is duitse is measa.

4. Chuardaigh sí an gairdín ó bhun go barr ach tásc ná tuairisc ní raibh ar an nathair nimhe.

5. Níor thug Daideo an nathair faoi deara ar an staighre.

Scríbhneoireacht

Cuir na nathanna seo thíos in abairtí.

1. Faoi deara

2. An ceann is fearr

3. A gcroí ina mbéal acu

4. I ngan fhios

5. Stiúgtha leis an ocras

6. Tásc ná tuairisc

7. Blúire bia

An Modh Ordaitheach Iolra

Tá samplaí thíos den mhodh ordaitheach iolra. Úsáideann daoine an modh ordaitheach nuair a bhíonn siad ag labhairt le daoine eile agus ag tabhairt ordú dóibh.

Déan staidéar ar na samplaí ar fad sa ghreille thíos agus déan iarracht na rialacha a bhaineann leis an modh ordaitheach iolra a oibriú amach ó na patrúin a fheiceann tú. Líon na bearnaí ansin.

(Leid: Tabhair aird ar líon na siollaí sa bhriathar.)

An Uimhir Uatha (ag caint le duine amháin)	An Uimhir Iolra (ag caint le níos mó ná duine amháin)
	seachnaí
stop	
téigh	
éirigh	
	seasaí
	cuardaí
tar	
cuir	

Tarraing Pictiúr

Tarraing an líon ceart daoine faoin bhfocal.

duine amháin	triúr
beirt	ceathrar

Tarraing pictiúir chun na frásaí seo thíos a léiriú.

Thíos faoi na leapacha	Os cionn na vardrús
Istigh sna tarraiceáin	Istigh sa leithreas

CAIBIDIL 5

Triail Tuisceana

1. Cén fáth a ndeachaigh Mamó amach go dtí an carr?

2. Cár fhág Mamó a scaif?

3. Cén fáth a raibh Mamaí sínte ar an urlár?

4. Cad a bhí timpeall ar mhúineál Mhamó?

5. Ar inis siad an fhírinne do Mhamáí?

6. Cá raibh spéaclaí Mhamó?

7. An bhfanfaidh Neaindí sa bhosca dearg, meas tú?

8. Cár fhan Neaindí don deireadh seachtaine?

9. Cad a dhéanfaidh do Mham féin dá bhfeicfeadh sí nathair nimhe timpeall ar mhuineál do Mhamó?

10. An gceapann tú gur fíorscéal é seo?

Úsáid na focail sa bhosca thíos chun na bearnaí sna habairtí a líonadh.

b'fhéidir	gurb	anachain	aisti
dearfa	a leithéid	le	amach

1. Bhí Mamaí bhocht sínte ar an urlár gan cor _____.
2. '_____ gur fhág mé sa charr iad ar maidin.'
3. 'Caithfidh _____ í sin Mamaí,' arsa Muireann.
4. 'Bhí mé cinnte _____ go bhfaca mé nathair nimhe timpeall ar mhuineál Mhamó.'
5. 'Dia idir sinn agus an _____,' arsa Daideo.
6. 'Ó, buíochas mór _____ Dia!'
7. 'Ar chuala éinne riamh _____!'
8. 'Cuirfidh mé glooch oraibh nuair a bhainfidh _____ an baile.'

Scríbhneoireacht

Cuir na nathanna seo in abairtí.

1. Scread mhillteanach

2. Gan cor aisti

3. Go sábhála Dia sinn

4. Chomh luath in Éirinn is ...

5. Níorbh fhada

6. Tar éis tamaill

7. Ná habair liom go ...

Aimsigh na focail seo sa chuardach focal

caithfidh	scread	timpeall	ag iarraidh
muineál	corraigh	chuala	eochracha

h	d	i	a	r	r	a	i	g	a
t	é	s	i	p	n	m	o	i	o
i	c	a	i	t	h	f	i	d	h
m	e	t	á	i	p	e	a	p	n
p	i	ó	l	í	n	e	s	e	s
e	b	m	á	n	r	m	á	i	a
a	m	á	r	c	í	n	s	h	v
l	i	p	s	í	n	e	c	g	á
l	m	u	i	n	e	á	l	i	p
e	o	c	h	r	a	c	h	a	e
p	ú	a	b	f	a	i	r	r	s
u	e	i	c	b	r	e	t	r	t
m	l	o	m	p	c	m	n	o	a
f	e	t	a	l	a	u	h	c	c

Plé Ranga

Ar cheart an fhírinne a insint do Mhamáí faoin nathair?

An insíonn tú an fhírinne do do thuismitheoirí/chaomhnóirí i gcónaí?

Léirigh an scéal i bhfoirm phictiúrtha agus cuir abairt le gach pictiúr.

‘Níl mo spéaclaí in aon áit sa teach,’ arsa Mamó.

1

2

3

4

Scríobh Dán

Scríobh dán acrastach agus an focal NATHAIR nó SPÉACLAÍ á úsáid agat.

N _____

A _____

T _____

H _____

A _____

I _____

R _____

S _____

P _____

É _____

A _____

C _____

L _____

A _____

Í _____

 AN GÚM